

Hans Jakob von Auerswald (1815)

Hans Jakob von Auerswald

(25.07.1757, Plauth/Plawty - 3.04.1833, Królewiec), ochmistrz Królestwa Prus i nadprezydent Prus Zachodnich i Wschodnich.

Honorowy Obywatel Miasta Torunia

Jedyny syn Hansa Adolfa, dziedzica wsi Plauth (Plawty) k. Susza (Rosenberg) i Henrietty Eleonory z d. Schwandes. Wykształcenie pobierał od nauczyciela domowego i na pensji w Kwidzynie. W 1770 r. wstąpił do czerwonych huzarów. Urlopowany w roku następnym udał się do Królewca, aby uzupełnić wykształcenie. Immatrykulował się jednak dopiero w kwietniu 1773 r. W roku następnym podjął służbę wojskową w regimencie piechoty i jako oficer walczył w wojnie o sukcesję bawarską. Pożegnał się z armią w 1783 r.

W 1784 r. ożenił się z Zofią zu Dohna-Lauck (ur. 5.04.1760) i poświęcił zarządowi dóbr Ulnowo (Faulen) k. Susza, które odziedziczył w 1760 r. Z małżeństwa urodziło się dwóch synów: Hans Adolf Erdmann (1792-1848) i Rudolf (1795-1866). Wkrótce jednak, w 1787 r., Auerswald wstąpił do służby państwowej, na początku jako asystent landrata.

Był to okres wprowadzania reform stanowych. Otrzymał polecenie zorganizowania prowincji zachodniopruskiej. Niebawem mianowano go prezesem rejencji Kwidzyn. Szczególnie zaangażował się w utworzenie wschodniopruskiego systemu kredytowego, tak że w 1788 r. mianowano go królewskim komisarzem do sprawy organizacji wschodniopruskiego systemu kredytowego. Pozostał na tym stanowisku do marca 1797 r., gdy w uznaniu dotychczasowych zasług awansowano go na bardzo wpływowe stanowisko prezydenta zachodniopruskiej kamery w Kwidzynie i Bydgoszczy. Także na tym stanowisku położył duże zasługi dla uporządkowania spraw finansów i kredytu.

Gdy w 1802 r. powracał do Prus Wschodnich, odznaczono go za dotychczasową pracę medalem zawierającym napis: *Immer gedenkt Westpreußen ewig mit Dank*. Tym razem objął urząd prezydenta Wschodniopruskiej i Litewskiej Kamery w Królewcu. W 1806 r. został mianowany Radcą Finansów, Wojny i Domeny, a także kuratorem uniwersytetu w Królewcu. Na tym stanowisku przeżył ciężkie chwile, gdy wydawało się, że koniec państwa pruskiego, po klęskach w wojnie z Francją, jest już bliski. Wkrótce jednak zaczęła się epoka reform Heinricha F. K. vom und zum Steina, w której Auerswald wziął czynny udział.

Okazało się, że Auerswald jest wolny od wszelkich uprzedzeń stanowych. To od niego w końcu 1807 r. wyszła propozycja, aby wszystkim dobrom w Prusach Wschodnich państwo udzieliło kredytu w wysokości 1000 talarów, który do tej pory dostępny był tylko dla dóbr szlacheckich. Stein zgodził się na tę propozycję, a następnie zaaprobował ją sejmik. W lutym 1808 r. Auerswald został mianowany przez króla pruskiego na nadprezydenta dla Prus Wschodnich. Kilka tygodni wcześniej dwór królewski przeniósł się z Kłajpedy do Królewca i pozostawał tam przez najbliższe dwa lata, dzięki czemu zbliżył się osobiście do panującej rodziny. Jego synowie stali się towarzyszami zabaw synów królewskich.

Auerswaldowi leżały mocno na sercu sprawy stosunków rolnych. Chciał, aby chłopci, którzy do tej pory nie mieli prawa własności do uprawianej przez siebie ziemi otrzymali ją na własność. W uznaniu zasług położonych przy wprowadzaniu reform, 6 grudnia 1808 r. mianowano go Nadprezydentem Prus Wschodnich, Zachodnich i Litwy, a także otrzymał tytuł tajnego radcy. W 1810 r. stanowisko nadprezydenta zostało zniesione, w związku z czym powrócił na funkcję Prezydenta Prus Wschodnich, a w 1811 r. mianowany został ochmistrem Królestwa Prus.

Rozpoczęta wkrótce wojna z Rosją sprawiła, że przemarsze wojsk stanowiły jego główną troskę i pochłaniały jego uwagę. 5 stycznia 1813 r. ostatni żołnierze francuscy opuścili Królewiec. Trzy dni później do miasta wkroczył generał Hans D. L. York von Wartenburg, który jeszcze tego samego dnia został przywitany przez deputację studentów. Ich przywódcą był najstarszy syn nadprezydenta, Hans. 10 stycznia dotarła z Berlina informacja od króla, że nie jest zadowolony z tego, że generała

przywitano uroczyscie, malo tego, nakazal go aresztowac za samowole. Tak sie jednak nie stalo.

22 stycznia do Królewca przybył H. F. K. Stein, przyjęty przez Auerswalda z największym zaufaniem. Stein zażądał, opierając się na pełnomocnictwie otrzymanym od cara Aleksandra, aby Auerswald zwołał sejm krajowy, na którym miano się naradzić, jakie podjąć kroki w celu obrony kraju. Po pewnym wahaniu, wywołanym tym, że zwołanie takiego sejmiku wykraczało poza jego kompetencje, braku zgody królewskiej oraz tym, że rosyjskie pełnomocnictwo obrażało jego pruską dumę, Auerswald rozpoczął działania. Zwołał sejm na 5 lutego. Ledwo to się stało, Stein wystąpił z nowymi żądaniami, m.in. oddania mu pieczy nad kasą. W końcu pomiędzy A. a Steinem doszło do konfliktu. Chcąc jakoś wyjść z niego z twarzą, Auerswald wykorzystał chorobę, aby zamknąć się w pokoju, stwierdzając, że zły stan zdrowia uniemożliwia mu działalność. W ten sposób uniknął kierowania nadchodzącym sejmem krajowym. Obrady rozpoczęły się 5 lutego i postanowiono podjąć działania zmierzające do przygotowania kraju do obrony. Stein, zorientowawszy się, że jego dalsza obecność może doprowadzić do konfliktów, opuścił Królewec 7 lutego. Auerswald, otrzymawszy informację o zgodzie króla na takie działania, wziął aktywny udział w obradach sejmiku. Społeczeństwo prowincji rozpoczęło walkę o wolność. Auerswald miał w tym pełny udział. Bez zgody króla nie chciał realizować zamierzeń Steina, jednak gdy taka zgoda nadeszła, zaangażował się całkowicie. Król to docenił. W uznaniu zasług w maju 1814 r. nadał mu Żelazny Krzyż na białej wstędze. Kiedy zaś przywrócono do życia urzędy nadprezydentów, Auerswald powrócił na to stanowisko. Jego okręg obejmował tym razem jednak tylko Prusy Wschodnie i Litwę, jako że Theodor von Schön objął urząd nadprezydenta w Prusach Zachodnich.

Teraz nastąpiły lata spokoju. W 1817 r. Auerswald otrzymał tytuł doktora uniwersytetu w Królewcu. Jemu to bowiem, jako wieloletniemu kuratorowi, uniwersytet zawdzięczał podniesienie pensji profesorskich, założenie najważniejszych instytucji, ogrodu botanicznego i obserwatorium astronomicznego. Sprawami Nadprezydium kierował do 1824 r., kiedy to sam podał się do dymisji.

Ostatnie lata życia spędził w swoich dobrach Ulnowo, gdzie zajmował się przede wszystkim gospodarowaniem. Coraz słabszy stan zdrowia i coraz częściej pojawiające się choroby sprawiły, że jesienią 1832 r. postanowił przenieść się do Królewca, gdzie miał lepszą opiekę medyczną. W Królewcu zmarł.

Auerswald przybył do Torunia jako komisarz królewski 15 października 1815 r. i zatrzymał się w Hotelu Gdańskim przy Seglerstr. nr 8. Przybył do miasta, aby odebrać hołd wobec ponownie wprowadzonej państwowości pruskiej. Uroczystość złożenia uroczystej przysięgi wierności odbyła się 18 października w Sali Mieszcząńskiej ratusza, gdzie zgromadzili się przedstawiciele miasta oraz trzech powiatów: toruńskiego, Michałowskiego i Chełmińskiego. Przysięgę w imieniu władz miejskich złożyło 13 przedstawicieli magistratu i mieszczan. Przedstawiciele szlachty złożyli przy okazji na ręce Auerswalda suplikę skierowaną do króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III, w której prosili m.in. o zachowanie posiadanych przez nich przywilejów, w tym zachowania sądownictwa patrymonialnego. W imieniu szlachty ślubowanie złożyło 10 jej przedstawicieli.

Rada miejska, chcąc uczcić powrót miasta do Prus, następnego dnia po złożeniu hołdu, 19 października 1815 r., przyznała Auerswaldowi Honorowe Obywatelstwo Miasta Torunia. W ten sposób zapewne chciała również zdobyć życzliwość wpływowego polityka i urzędnika.

Opracował: prof. Jacek Wijaczka

Lit.: Königsberger Hartungsche Zeitung, 1815, nr 130, z 22 października; R. Unsiger, Auerswald, Hans Jakob von, Allgemeine Deutsche Biographie, Bd. 1, 1875, s. 645-650.

[>>> Wróć do listy Honorowych Obywateli Miasta Torunia](#) [1]

Odnosińki:

[1] <https://www.um.torun.pl/pl/node/1663>